

maar toch, hoe rijk deze bezielende uitdrukking ook zij, zoekt en tast hij naar nog dieper gevoelde, naar nog meer omvattende uitdrukking. Dat God goed is, we wisten het als kind, en we zongen het heel onze jeugd door met de vromen mede. »God is goed.« Maar toch, dat loven en verheerlijken van God als goed, put de diepte der gewaarwording niet uit. God, o, gewislijk. In volstreken zin genomen is Jehovah alleen goed. Aan Hem alleen faalt niets. Op Hem alleen kan het schoone begrip van goed in volten zin worden toegepast. Maar toch is er in de gewaarwording, die het kerven onzer ziel aan God te weeg brengt, iets nog teederder, iets nog rijker, iets nog dieper aangrijpend en bezielend, en dat is het wat de Psalmist tot uitdrukking poogt te brengen door te jubelen, dat de Heere niet alleen goed maar tegelijk lieflijk is; wat zeggen wil, dat het denken aan den hoogen God een zoo overweldigende gewaarwording in ons opwekt, dat het inbegrip van alle liefde zich in zijn Naam schijnt saam te trekken.

Natuurlijk kan men dit roerende woord van »lieflijk« ook in ons menselijk leven op de menselijke, soms zelfs op de dierlijke aanrakingen en ontmoetingen toepassen. Doch dan voelt men aanstonds bij het uitspreken zelf van het woord, dat het niet in zijn rijke diepte wordt genomen. Waar gelijk hier de uitdrukking »lieflijk« gebezigd wordt, om de kalmere uitdrukking van »Hij is goed«, nog te verrijken, maakt zich een heilige drang van ons meester, die van zelf teweeg brengt, dat we ons in den rijkdom van Gods goedertierenheid verliezen. Dat »lieflijk« dringt nog dieper door dan elke andere uitdrukking die we bezigen, om de glorie Gods te verheerlijken. Tusschen den Heere onzen God en ons zielsbewustzijn schuiven zich telkens en gedurig bange, hinderende gewaarwordingen in, zoodat we aan onzen God wel denken en met Hem rekenen, maar dat er uit ons zondig hart onwillekeurig hinderlijke gewaarwordingen oprijzen, die van zelf teweegbrengen, dat ons denken aan God onrust in onze ziel wekt, soms zelfs onder den angst van de zelfaanklacht onze ziel weg doet zinken. Zelfs is deze afstootende gewaarwording niet zeldzaam. Zoo dikwijls onze consciëntie de heugenis tusschen onze aanbidding en onze innerlijke gewaarwordingen inacht, dringt zich zelfs de neiging aan ons op, om ons van onzen God te vervreemden, zijn heilige tegenwoordigheid te mijden, en in de tent der behoudenis zijn toorn te ontvluchten. Maar hoe sterk ook een pijnlijke gewaarwording zich ook van ons kan meester maken, onze zielen bij er niet bij, ze poogt veeleer op alle manier zich er aan te ontworstelen, en dan wordt de heilige drang van zelf voelbaar, om al 't bange en benauwde te ontvlieden en ons zoo eeniglijk met de eere onzen Gods en met de verheerlijking van zijn Naam te ontledigen, dat 't ten slotte in ons wordt: Dring terug al wat de eere Gods in mijn ziel te kort zou doen, en laat 't eeniglijk om Hem en uitsluitend met Hem zijn, dat ons zielsleven zich in actie zet.

En in zulke oogenblikken nu schiet de kracht en de betekenis van elk ander woord te kort, om de teederheid en het aaninnige van de ons bezielende liefde Gods tot uiting te brengen. Dan zoeken we een nog teederder woord dan we anders plegen te gebruiken. *Goed* is ons dan te zwak, onze ziel moet in haar uitdrukking dan dieper doordringen en nog inniger toon aanslaan, en juist in zulk een oogenblik is dat meeslepende »lieflijk« het eenig rijk gekozen woord, om voor ons eigen zielsbesef onze innerlijke gewaarwording tot uiting te brengen. »Lieflijk«, het behoest niet verbleed, is dan ontleend aan een zichzelf opdragende vergelijking met de menselijke liefde, die ze voor elkaar gevoelen, en met opzet in een gevoelsformule, in een gevoelsuitdrukking, in een gevoelsformule tot uiting brengen. De Psalmist had reeds geloofd aan de *goedheid* van Gods liefde, maar bij nog inniger en nog teederder gewaarwording is hier dat uitjubelen van de *goedheid* Gods niet voldoende. Het grijpt hem nu nog dieper, nog teederder, nog inniger aan. Eerst had hij volstaan met den Naam van zijn God te *loven*, maar nu moet 't van 't loven in het heilige bezingen overgaan. Vandaar de twee deelen in één vers. Eerst 't *loft* den Heere, want Hij is goed, en zoo blijft de uitdrukking van zelf kalm en rustig. Doch nu mag het hierbij niet blijven. Dieper dan 't loven gaat 't *psalmizingen* en inniger grijpt 't *lieflijk* aan dan 't stempelel dat de Heere goed is. En zoo vol-eindt het bezielende vers zich van zelf in den bezielenden climax. Eerst 't *loft* den Heere, want Hij is goed. Zoo hoort 't loven bij de *goedheid* Gods. Maar nu in het tweede lid komt de nog rijker poëtische klimming. »Looft niet, maar psalmzingt, en psalmzingt, want zijn Naam is niet maar goed, doch teederder genomen, nog inniger schoone: »Psalmzingt Hem, want zijn Naam is lieflijk«.

Zoo spreekt zich dan in rijke poëtische taal hier het nog inniger, het nog teederder, het nog aangrijpende en het nog bezielende van de zalige gewaarwording van Gods genadige en als meeslepende liefde uit. Of het Hollandse woord van *lieflijk* uit ten volle uitdrukt, zij 't daargelaten. »Lieflijk« is in onze taal het teedere, het als wegsteltende woord, om de teederheid der innige verbondenheid uit te drukken. En daarop komt het hier aan. Er is niets rijker, niets zaliger, niets bezielender dan de ons zoekende en aangrijpende liefde Gods. Dan wordt alles op zij gezet. Niets rekent meer mede. Weg valt wat anders onze liefde verkoelen kon. En het is dan, of God Almachtig ons in zijn teedere, wegsteltende genade op neemt, en wij gevoelen ten slotte niets anders meer, dan dat eenig rijk en alles te bovengaande in onze zielsgegewaarwording, dat de Liefde Gods ons verteert.

Dr. A. K.

Amsterdam, 8 Oct. 1920.

Het belangrijke besluit dat de Generale Synode van Leeuwarden genomen heeft, raakt natuurlijk de uitbreiding, aanvulling of zoo men wilden uitbouw onzer Belijdenisschriften.

De behoefte aan zulk een uitbreiding werd reeds lang in onze Kerken gevoeld. Men vergeet toch niet, dat sinds de Nationale Synode van Dordt van 1618 en 1619 van een nadere aanvulling of uitbreiding onzer Belijdenis geen sprake was geweest, wanneer men de Walcherse Artikelen,

die geen algemeen gezag hadden verkregen, uitzondert. Meer dan drie eeuwen lang had de Belijdenis stilgestaan. Toch kan het zeker niet ontkend worden, dat in deze eeuwen het inzicht in de waarheid Gods verder voortgeschreden en verdiept is geworden. En de rijpe vrucht van deze dogmatische ontwikkeling behoort in den schat der Belijdenis te worden opgenomen. Daarbij kwam, dat ook de ontwikkeling der dwaling in dien tijd niet heeft stilgestaan; dat allerlei nieuwe ketterijen zijn opgekomen; en daarom de vraag wel moest gesteld worden, of de Kerk ook daartegen het getuigenis van Gods Woord niet had te doen uitgaan.

De aandrang ditmaal door alle Particuliere Synodes op de Generale Synode uitgeoefend, om tot uitbreiding onzer Belijdenis over te gaan, toonde dan ook wel, hoe de overtuiging in heel onze Kerk levendig was geworden, dat zulk een aanvulling noodzakelijk was. Maar evenzeer werd daarbij door alle Particuliere Synodes uitgesproken, dat men de Belijdenisschriften zelf onverzwakt wilde handhaven. Er was dus geen sprake van, dat men bezwaren had tegen den inhoud der Belijdenis zelf. Veeleer bleek, dat men met onkreukbare trouw wilde vasthouden aan het geloof door onze vaders ons overgeleverd. Niet om verandering van de Belijdenis zelf, maar om uitbreiding was het te doen.

Natuurlijk wil dit niet zeggen, dat daarom de *form*, waarin deze Belijdenis gegoten is, niet voor verbetering vatbaar zou wezen. In zooverre de uitdrukking, door verschillende particuliere Synodes gebruikt, dat men de Belijdenis algeheel en ongewijzigd wenschte te handhaven, tot misverstand in dit opzicht aanleiding kon geven, heeft de Generale Synode deze uitdrukking dan ook niet overgenomen. De Generale Synode sprak alleen van *overvachte* handhaving der Belijdenis. Elke poging tot ontwijking of zelfs maar tot verzwakking van onze Belijdenis wees zij af. Maar dat de Belijdenis geheel ongewijzigd zou moeten blijven, sprak ze niet uit. En volkomen terecht. Onze Kerken hebben op de Generale Synode van Utrecht zelf een wijziging in de Confessie aangebracht door in Art. XXXVI een uitdrukking te schrappen, die naar de overtuiging onzer Kerken niet conform den Woorden Gods was. En het zou niet in overeenstemming met ons Gereformeerd begrip zijn geweest, wanneer de Synode thans verklaard had de Belijdenis ook voor de toekomst geheel ongewijzigd te willen handhaven. Daarmede zou een vals orthodoxyisme in onze Kerken zijn ingeluid, dat aan de letter van de Belijdenis zich vastklampt en van geen verbetering der Belijdenis weten wil, zelfs niet van den *form*, waarin de waarheid is uitgedrukt. Er zou dan geen woord, geen titel of jota in de Belijdenis mogen veranderd worden. De Belijdenis zou even onafelbaar zijn als de Heilige Schrift zelf.

Het is daarom goed geweest, dat de Generale Synode deze minder gelukkige uitdrukking, die tot misverstand aanleiding kon geven, niet heeft overgenomen. Zelfs heeft de Commissie, die over deze zaak rapport uitbracht, uitdrukkelijk verklaard te erkennen, dat de *form*, waarin onze Belijdenis gegoten is, wel voor verbetering vatbaar is. Niet elke waarheid, die we belijden, is daarin op even gelukkige wijze uitgedrukt. Er worden in onze Belijdenis teksten aangehaald als bewijspplaatsen, waarvan het de vraag is, of ze wel deze bedoeling hebben. Onze Belijdenis is en blijft felbaar, omdat zij menschenwerk is. Op zich zelf zou er dan ook tegen textuele revisie van onze belijdenis geen bezwaar bestaan. Met een gravamen of bezwaar tegen den leerinhoud der Belijdenis heeft dit niet te maken. Dezelfde Synode van Dordt, die tegenover de Remonstranten verklaarde dat de geheele Belijdenis overeenkomstig Gods Woord is, heeft toch geen oogenblik gearzeld daarna den tekst der Confessie aan een zeer nauwkeurige en minutieuze revisie te onderwerpen. Maar al erkende de Commissie, dat zulk een textuele revisie zeker niet ongeoorloofd en ook niet overbodig zou wezen, ze meende toch, aangezien geen enkel gravamen daarover uit de Kerken was gekomen, desaanstaande geen voorstel aan de Synode te moeten doen. Trouwens, de kleine feilen en onvolkomenheden, die in dit opzicht onze Confessie aankleven, zijn van te ondergeschikt aard om zulk een revisie urgent te verklaren.

Van veel ingrijpender belang was natuurlijk de vraag, wanneer de Synode zou ingaan op den wensch, om den dogmatiseeren inhoud der Belijdenis aan te vullen, welken weg zij daarbij zou inslaan.

Om de beslissing, die de Generale Synode nam, wel te verstaan, dient eerst een blik te worden geslagen op de verschillende voorstellen, die ter Synodale tafel waren ingediend. Ook al gingen deze voorstellen alle uit van de noodzakelijkheid der uitbreiding, ze waren niet eenparig wat betreft de *motieven*, die tot deze uitbreiding moesten leiden, en evenmin wat den *omvang* en den *form* dezer uitbreiding aangaaft.

De Kerkeraad van Amsterdam (Zuid), van wien eigenlijk het voorstel tot deze uitbreiding uitging, gaf tweeërlei grond aan. Vooreerst, dat het belijdend inzicht in de waarheid Gods in de laatste eeuwen niet onbeduidende vorderingen heeft gemaakt. En ten tweede dat ook de ontwikkeling der dwalingen, waarmede de Kerk in ons land te kampen heeft, steeds verder was voortgeschreden. Als voorbeelden van wat in onze Belijdenis ontbrak of althans aanvulling behoefde, wees de Kerkeraad met name op het ontbreken van een officiële formulering inzake de H. Schrift en hare inspiratie in verband met de sedert Dordt opgekomen Schriftcritiek, inzonderheid tegenover de zoogenaamde ethische

richting; inzake de eenheid en pluriformiteit der Kerk; in zake de verhouding der algemeene en bijzondere genade; en in zake het Adventisme, Chiliasme, de Christian Science, het Sabbatisme, het Spiritisme, de Theosophie enz.

De Classis Amsterdam, wier voorstel door de Particuliere Synode van Holland werd overgenomen en daarna door de meeste Particuliere Synodes werd gesteund, nam een geheel ander standpunt in. Ze liet het eerste motief weg, dat n.l. de Kerk tot dieper inzicht in de waarheid Gods gekomen was en daarom op verschillende punten de Belijdenis aanvulling behoefde, en behield alleen den tweeden grond, n.l. dat de Kerk geroepen was nader te formuleren wat zij beleed tegenover de *opgekomen dwalingen*, zeer bepaaldelijk tegenover de *ethische richting*, waarbij dan onder meer genoemd werden als punten waarom het ging: de Heilige Schrift als het Woord Gods en hare ingevang door den Heiligen Geest; den Zoon van God als den Christus der Schriften; de verlossing, die in Christus Jezus is; het verband en de verhouding der algemeene en bijzondere genade; de Kerk des Heeren in hare eenheid en hare min of meer zuivere formatie; de eenigheid en volstrektheid der Christelijke religie; de verhouding tusschen de Kerk des Heeren en de Overheid; en de anti-Christelijke beginstelen welke thans op het gebied van het maatschappelijk leven aan de orde zijn.

En weder een ander standpunt nam ten slotte de particuliere Synode van Friesland (Noordelijk gedeelte) in. Deze Synode sprak uit, dat er belangrijke artikelen in onze Belijdenis waren, met name die handelen over de H. Schrift (Art. II-VII), over het onderscheid en de merkteekenen der ware en valsche kerk (Art. XXIX) en over het ambt der Overheid (Art. XXXVI) die niet meer op de hoogte zijn van de behoefte deser tijden en ook niet altijd duidelijk en volledig meer het gevoelen der Kerken vertolken betreffende de eenheid en pluriformiteit der Kerk, de verhouding van Kerk en Staat en de tegenstelling van de Souvereiniteit Gods met de dusgenaamde Volks- en Staatssoevereiniteit, en stelde daarom aan de Generale Synode voor, met name ten opzichte van deze drie stukken tot een duidelijke omschrijving te komen van wat onze Kerken belijden. Voorts toonde ook deze Synode wel een open oog te hebben voor het gevaar, dat school in het opkomen van nieuwe en het weer opleven van oude dwalingen, zooals theosofie, spiritisme enz., maar ze wees met niet minder nadruk op de bedenkelijke teekenen in de levenspraktijk die zich hier en daar voordeden en die getuigden van een uitwisseling der grenzen tusschen kerk en wereld en neiging tot wereldgelijkvormigheid. Ze stelde daarom voor, aan de Generale Synode tegen deze genoemde dwalingen in de leer en afwijkingen in het leven een wel beredeneerd getuigenis te doen uitgaan. Een uitbreiding en aanvulling der Belijdenis zelf met het oog op al deze nieuwe dwalingen wenschte de Synode van Friesland (Noord) dus niet. Ze achtte daarvan een getuigenis aan de Kerken genoeg. De aanvulling van de Belijdenis moest zich bepalen tot de genoemde artikelen en moest dienen om, waar deze artikelen niet volledig en niet duidelijk het gevoelen der Kerken meer vertolken, tot een duidelijker omschrijving te komen. Het motief, dat reeds bij den Kerkeraad van Amsterdam (Zuid) op den voorgrond had gestaan, kwam hier eerst tot zijn volle recht.

Legt men deze drie voorstellen naast elkander, dan is het duidelijk, dat de Generale Synode zich geheel bij het voorstel van de *Friesche Synode* heeft aangesloten. De Generale Synode besloot toch een Commissie te benoemen met het beperkte welomschreven mandaat om *eene nadere formulering en uitwerking van de drie artikelen des geloofs over de Heilige Schrift, over de Kerk en over de verhouding van Kerk en Overheid* in overweging te nemen, en als vrucht daarvan zoo mogelijk aan de eerstvolgende Synode een ontwerp in dezen geest en van deze strekking in te dienen. En voorts werd besloten in zake de door de Particuliere Synodes genoemde dwalingen een *Getuigenis* tot de Kerken te doen uitgaan, dat in korte trekken de gevaren aanwijst, waaraan de Kerken in den tegenwoordigen tijd van alle zijden in haar *belijdenis en leven* blootstaan.

Hieruit blijkt tevens wat het motief is, dat de Generale Synode geleid heeft om tot aanvulling der Belijdenis over te gaan. Dat motief is niet geweest om bepaalde afwijkingen richting of ketterijen te veroordeelen. Ware dat het doel geweest, dan zouden geheel andere Artikelen onzer Belijdenis genoemd geweest zijn. Want al kan bij het eerstgenoemde artikel: de Heilige Schrift en haar inspiratie, nog gedacht worden aan de dwaling der ethische richting, bij de twee andere genoemde artikelen: de Kerk en de verhouding van Kerk en Staat, kan hiervan geen sprake wezen. Het noemen van deze Artikelen wijst er op, dat de Generale Synode, evenzeer als de Friesche Synode, van oordeel was, dat niet allerlei opgekomen dwaling, maar wel het feit, dat deze artikelen niet duidelijk en volledig meer het gevoelen der Kerken vertolken, tot een nadere uiteenzetting van deze geloofswaarheden dwong. De commissie, die deze zaak ter Synode voorbereide, wees er in haar rapport dan ook met nadruk op, dat de leiding des Heiligen Geestes op dit drietal punten het inzicht der Kerk verdiept had en daarom een aanvulling der Belijdenis noodzakelijk was.

Dat de Generale Synode in haar beperkt en welomschreven mandaat den arbeid der Commissie, die deze aanvulling te ontwerpen heeft, tot het drietal Artikelen bepaalde, getuigt dan ook van wijze voor-

zichtigheid. Een nadere aanvulling onzer Belijdenis omtrent den Zoon van God als den Christus der Schriften, de verlossing, die in Jezus Christus is, de eenigheid en volstrektheid der Christelijke religie en wat nog meer in de voorstellen der verschillende Particuliere Synodes genoemd werd, was niet alleen niet noodzakelijk, maar zou zelfs een overbodig werk geweest zijn. Wat onze belijdenis desaanstaande zegt is zoo klaar en duidelijk, dat elke nadere aanvulling of verklaring hier geheel overbodig zou geweest zijn. Maar geheel anders staat het met de genoemde artikelen over de Heilige Schrift, de Kerk en de verhouding van Staat en Kerk.

Wat de Heilige Schrift en hare inspiratie betreft, staan we in onzen tijd voor vraagstukken, die in dien vorm aan onze vaders geheel onbekend waren. Ook de Roomsche Kerk heeft ingezien, hoe broodnoodig het was op dit punt tot een nadere formulering te komen en heeft daarvoor zelfs een aparte Commissie benoemd. Bij de behandeling van de tuchtaak van Ds. Netelenbos is bovendien wel zeer duidelijk gebleken, hoe onze Belijdenis op dit punt nadere aanvulling behoefde.

Hetzelfde geldt evenzeer van de Artikelen onzer Geloofsbelijdenis over de Kerk. Het vraagstuk van de zoogenaamde pluriformiteit der Kerk wordt door ons zeker in geheel anderen zin verstaan en opgelost dan onze Vaders dit deden. Het gravamen door Dr. Buizer op de Generale Synode tegen deze Artikelen ingediend, is wel als zoodanig ongegrond verklaard, omdat het op een verkeerde opvatting van deze Artikelen berustte, maar het vraagstuk zelf, door Dr. Buizer aan de orde gesteld, is daarmede nog niet opgelost. Ook hier is allengs dieper inzicht verkregen en dient daarom onze Belijdenis duidelijker te worden omschreven.

En wat het laatste Artikel betreft, Artikel XXXVI, dat handelt over de verhouding van Staat en Kerk, zoo heeft de amputatie, die dit Artikel op de Synode van Utrecht onderging, wel uit dit Artikel weggenomen, wat naar de overtuiging onzer Kerken met Gods Woord in strijd was, maar terecht is gevoeld, dat we met deze negatieve uitspraak er niet zijn en we noodig hebben een positieve verklaring, hoe de verhouding tusschen Staat en Kerk behoort te zijn.

Al zou de vraag kunnen opkomen, of naast dit drietal artikelen ook niet het leerstuk van de *algemeene genade* aan de orde had kunnen gesteld worden, omdat dit leerstuk, dat voor onze Gereformeerde Dogmatiek van zoo groot belang is, in onze Confessie zeker niet genoeg tot zijn recht komt, toch begrijpen we, dat de Synode zich beperkt heeft tot dit drietal vraagstukken, omdat zij het meest urgent van aard zijn.

Al is de taak der Commissie, die deze aanvulling der Belijdenis heeft voor te bereiden, dus zeer beperkt, ze heeft daarom nog geen gemakkelijken arbeid. Het is wel te betreuren, dat Prof. Bavink, die door zijn uitnemend rapport over deze zaak aan de Synode den weg wees en op dogmatisch gebied de meest bevoegde raadsman onzer Kerken is, door zijn ongesteldheid verhindert werd zelf in deze Commissie zitting te nemen en leiding te geven. Maar de Commissie, die zoo ruime bevoegdheid kreeg om van het advies van buiten- en binnenlandsche Kerken gebruik te maken, zal zeker niet te vergeefs bij Prof. Bavink om raad aankloppen.

Moge het aan deze Commissie geschonken worden, onder de leiding des Heiligen Geestes haar ernstigen en gewichtigen arbeid te volbrengen. Ze zal dan een verdienstelijk werk voor de Kerken hebben verricht.

Timotheus.

Het ook in onze Gereformeerde kringen welbekende en veel gelezen weekblad *Timotheus* mocht in de Augustusmaand zijn vijf-en-twintig-jarig bestaan vieren. Een feestelijke bijeenkomst vond plaats ten huize van den hoofdredacteur, den heer J. N. Voorhoeve. En als gedachtenis aan dit feit, werd een feestnummer uitgegeven met de portretten van de redacteurs en redactrices, die aan dit blad medewerken, terwijl voorts ook van verschillende hunner bijdragen waren opgenomen, die de betekenis van *Timotheus* in het licht stelden of een hartelijken gelukwensch bevatten.

Na dit feestnummer ook aan onze redactie werd toegezonden, willen we gaarne van de gelegenheid gebruik maken om onze waardeering uit te spreken voor hetgeen dit Christelijke weekblad al deze jaren ons geleverd heeft. *Timotheus* heeft niet in engeren zin genomen een Gereformeerd standpunt ingenomen. Het zocht zijn medewerkers onder mannen en vrouwen van verschillende richting. Maar het sloeg steeds een beslist Christelijken toon aan, het kwam op voor de heiligheid van Gods Woord, het bracht een gezonde en degelijke lectuur en het toonde van alle gaven en talenten op Christelijk gebied ons geschenken, gebruik te willen maken. Onder de talrijke medewerkers wordt meer dan een Gereformeerde gevonden.

Zoo heeft *Timotheus* niet alleen goede Christelijke lectuur ons geschenken, maar, gelijk Minister De Visser terecht schreef, het heeft op frissche en aangename wijze week aan week het oude, heerlijke Evangelie van onzen Heiland aan honderden, jong en oud, verkondigd.

Daarom voegen ook wij gaarne onzen gelukwensch bij de vele, die *Timotheus* op dit zilveren feest hebben gehuldigd. *Timotheus* heeft zich een eervolle plaats in onze Christelijke pers veroverd. Het is een getrouwe getuige geweest voor het Woord van God. Moge *Timotheus* nog menig jaar op die wijze voortgaan en het »pand hem toebetrouwd, getrouw bewaren«.

Christen-Socialisme.

Men meent vaak, dat het Christen-Socialisme zulk een onschuldige zaak is. Het socialisme is niet anders, zoo zegt men, dan een ander economisch stelsel dan het kapitalisme. En waarom zou een Christen dan niet voor dit socialistische stelsel mogen partij kiezen?

Wie kennis neemt van het Christen-Socialistisch Weekblad *Opwaarts* zal van dien waan wel genezen worden.

In het nummer van 1 Oct. wordt een uitvoerige kritiek op de Troonrede gegeven. Natuurlijk zal niemand aan de redactie het recht ontzeggen om zulk een kritiek te oefenen. De Troonrede is een officiële verklaring van de Regeering, en wie daartegen bedenkingen heeft, mag deze vrij uitspreken in ons vrije vaderland. Heel anders dan in het communistisch geregeerde Rusland, waar elke kritiek op de Regeering het zwijgen wordt opgelegd.

Maar zulk een kritiek in een blad, dat nog den naam van Christelijk voert, dient dan toch een Christelijk karakter te dragen. De wijze, waarop min of meer de spot wordt gedreven met de Koningin, die deze rede uitsprak, toont reeds hoe weinig eerbied hier gevonden wordt voor het Koninklijk gezag. Het: vreesst God, eert den Koning, schijnt in den Bijbel dezer Christen-socialisten niet meer voor te komen. Nog erger is, dat ook met de bede aan 't einde van de Troonrede een loopje wordt genomen.

Maar het ergst is wel het slotwoord van de redactie:

»Er is één plek (waarlijk geen plekje) hier op aarde, waar geen »Troonreden« worden gehouden. Die oase in de woesternij van Regeerings-Farizeïsme is, niet toevallig, hetzelfde oord dat de kracht heeft zich staande te houden tegenover alle kapitalistische Staten met hun vergeefsche wapenen, hun vergeefsche blokkaden, hun vergeefsche lasten, hun vergeefsche krasse Farizeërpennen. Dat is het land, waarover in de (Troonrede) zoo pijnlijk gezweven wordt.

»Maar wanneer zal het volk van deze Staten ophouden dom te zijn en te begripen, dat het een *revolutie waard* is (wij cursiveren) om zich van Troonrede en de aankleve van dien eens voor goed te ontdoen.«

Het land, dat de eenige oase heet te midden van de »woesternij«, het land, waar geen Troonreden meer gehouden worden, is natuurlijk Rusland.

Teekent het niet, dat dit land hier als het ideaal ons voor ogen wordt gehouden? En dat het een *revolutie waard* wordt geacht om naar het voorbeeld van dit land van »Troonreden« verlost te worden.

Rusland heeft geen Troonrede meer met de aankleve van dien.

Het is zoo eenvoudig gegaan. Men heeft den Czaar met zijn vrouw en kinderen op de schandelijkste wijze vermoord.

Hoe diep moet men niet gezonken zijn, wanneer naar zulk een land als voorbeeld ter navolging wordt verwezen.

Er is een spreekwoord dat zegt, dat het bederf van het beste het ergste is.

Een Christen-socialist maakt het erger dan een socialist. Een man als Schaper zou zich niet zoo hebben uitgelaten.

Weten deze mannen, die zich nog Christenen noemen, maar aldus het volk tot revolutie opzetten om van de Troonreden en de aankleve van dien zich voor goed te ontdoen, dan niet meer wat de heilige Apostel Paulus heeft gezegd?

»Alle ziel zij de machten over haar gesteld onderworpen. Want er is geen macht dan van God. Alzoo dat die zich tegen de macht stelt, de verordening van God wederstaat. En die ze wederstaat, zullen over zich zelve een oordeel halen.«

Dr. H. H. K.

Leestafel.

ANTHONIA MARGARETHA, DE PREDIKANTSVROUW. J. H. Kok — 1919 — Kampen.

Toen vóór nu vier jaren het tijdschrift »Christelijk Vrouwenleven« zou worden opgericht, beloofde ook »Antonia Margaretha«, nom de plume van talentrijke Christelijke schrijfster, den Uitgever Kok, 'n rubriek voor haar rekening te nemen.

In de geboortegedachtenis van CHRISTELIJK VROUWENLEVEN ben ik niet ingewijd en weet er dan ook niets van of de dames, die er de redactie van vormen, den heer Kok hebben gevraagd haar uitgever te willen zijn, dan wel omgekeerd. Mocht dit laatste het geval zijn geweest, dan heeft de heer Kok getoond, door ook bij ANTHONIA MARGARETHA aanhoek te doen, in zijn vragen van dames zich aan hem voor persarbeid te verbinden, 'n man te wezen van 'n bezonnenheid, welke, ook op dit gebied, voor gelukkig-keuzen onmisbaar is. 'n Attractie van CHRISTELIJK VROUWENLEVEN is voor mij, dat de artikelen, die zoowel de Redactie als de Staf van Medewerkers er voor leveren, zich over het geheel niet alleen kenmerken door een sekere elegantie van schrijftaak, maar ook door een van zaakkennis getuigende degelijkheid. Wat dit laatste aangaat, treft de dames zeker niet het verrijkt, wat wel eens — en niet geheel onrecht — 'n Journalist trof, wanneer zijn schrijverij over 'n onderwerp wat al te veel denken aan het spreken der Griekse Sophisten, die, pratend over 'n onderwerp, hun schamele schijn-wijsheid daaromtrent wisten te bedekken met het manteltje eener min of meer sierlijke rhetorica.

'n Van meet-af verstandige arbeidsverdeling tusschen de verzorgers der verschillende rubrieken in CHRISTELIJK VROUWENLEVEN heeft tot het voorkomen van dit verrijkt zeker niet weinig meegewerkt.

Aan ANTHONIA MARGARETHA is daarbij nog een bijzondere omstandigheid ten goede gekomen. Kort toch vóór het eerste nummer van CHRISTELIJK VROUWENLEVEN verscheen een »ontspan zich«, zoo vertelt zij in dit haar boek, »in de rubriek KERKENLEVEN van de Nieuwe ROTTERDAMSE COURANT een twistgesprek, dat bepaald vernakelijk zou geweest zijn, indien het niet de droeve geestesgesteldheid van vele hedendaagse predikantsvrouwen verfaard had.«

Geboren daarbij zal ANTHONIA van zoo d wat ze, zij geving, geelheid veler mee te pral

Daarmede geweten en in het mid

Deze Ri jaren, verzi king, althi roowel in vroom en C en plichten scheef getre

Zelf toch »besluit« i gene waaru ook wel d 't geen dezi domme nu

De strek want in het ook weer omgeving i wederzijdsch verhouding kant«.

Toen de VROUW vol NIA MARGA geschreven« soringe eeni het een g Kok, die n deld in het, boekje, me nijk sterk d eens gepree pastorie, w aan het pul

Hoewel 'n bekend, hel omdat het resseerde, - van te nen tegenstelling opmerksam

De eerste mij daarbij LAND. In di in het boel meente«. V stijl van der en mij dan veel van die in zijn boe ding van de »eerste« Ge de verhoudi vrouw tot d

Dat ik noe noemde ged houd, is on legenheid h DIKANTSVRO maar terstot ster te veel

Zij had 'n doel gesteld predikantsv gemeente, in bespreking in de eerde

En verder over de pre van haar n predikaat in en eindelijk 'n eerste g 'n predikaat zich een vro gereformeerd zin 'n mode

Dit genem tenstaander positie van gemeente v erving, kei gemeente he

Zoo moes schreeven 'n heeft over t leden tegen kinderen be na den mo tweeden die drinken en t gen op domi lukkig prijze gemeente te waar ons z stadsgemeent Feestdagen) 'n voltalligen op de kofte lijke zijn.

'n Bedenki dit boek heb vrouwijs, do wel wat al denking mo lezing van) na dat over

Gemeente wa Zij moet toe nemen in de dochtersverre ding van op s kringe ter e verlichten«.

meer ik dan pag. 144 van kanisvrouwi waarop de d als u zóó v dan helpt a er onder...4

MARGARETHA gemaakte, - dat toekomst zullen leren. »m'n lieve m

Mijn laatst uitbreiding, aan het besta vereniging. Onder meer naamste soci de thans hee de rijpere je maar als er t de schrijfs in doel en partijen, in hygiene en van lichaam i geestelijke ge jeugd te platt

at het Christen-
dijde zaak is. Het
s, zoo zegt men,
alsch stelsel dan
a zou een Christen
sche stelsel mogen

an het Christen-
Opwaarts zal van
orden.

Oct. wordt een
Troonrede ge-
geend aan de redac-
m zulk een critiek
is een officiële
ng, en wie daar-
ft, mag deze vrij
vaderland. Heel
istisch geregeerde
op de Regeering
gd.

In een blad, dat
telijk voert, dient
arakter te dragen.
of meer de spot
Conging, die deze
hoe weinig eer-
voor het Konink-
God, cert den
el deze Christen-
te komen. Nog
bede aan 't einde
loopje wordt ge-

et slotwoord van

lijk geen plekje)
en »Troonreden»
is in de woesternij
is, niet toevallig,
kracht bezit zich
over alle kapita-
gereefschappe
wape-
skaden, hun ver-
eisch krassende
het land, waar-
o pijnlijk gezw-

volk van deze
zijn en te be-
olutie waard is
van Troonrede
eens voor goed

ge oase heet te
j, het land, waar
houden worden,

dit land hier als
wordt gehouden?
waard wordt ge-
eld van dit land
te worden.

ouderde meer met

gaan. Men heeft
en kinderen op
moord.

te gekouken zijn,
ad als voorbeeld
zen,
lat zegt, dat het
rgste is.

naakt het erger
aan als Schaper
uitgelaten.

zich nog Chris-
tus het volk tot
de Troonreden
zich voor goed
r wat de heilige
d?

over haar gesteld
geen macht dan
e zich tegen de
ging van God
derstaan, zullen
el halen.

Dr. H. H. K.

DE PREDIKANTS-
KAMPEN.
het tijdschrift
op worden opge-
Margaretha, nom-
telijke schrijver,
voor haar rekening

van CHRISTELIJK
gewild en weet er
ames, die er de
Kok hebben ge-
en zijn, dan wel
e het geval zijn
ok getoond, door
sta aanziek te
en zich aan hem
n man te wezen
ok op dit gebied,
ik in 't Attractie
en is voor mij,
de Redactie als
oor leveren, zich,
merken door een
t, maar ook door
de degelijkheid,
de dames zeker
— en niet geheel
rof, wanneer zijn
wat al te veel
dier Griekische
onderwerp, hun
niet wisten te
ter min of meer

arbeidsverdeling
er verschillende
JWENLEVEN heeft
erwijt zeker niet
A is daarbij nog
ten goede ge-
ste nummer van
verschijnen zou,
in dit jaar boek,
van de Nieuwe
twistgesprek, dat
d zijn, indien het
d van vele heden-
faden had.

Geboren en opgewoed in een predikantsgezin,
daarbij zelf predikantsvrouw, wist mevrouw
ANTHONIA MARGARETHA, al is zij zelf niet
van zoo droeve geestesgesteldheid, toch, door
wat ze, zij het dan ook niet in haar naaste om-
geving, gezien had, van de droeve geestesgesteld-
heid veler hedendaagse predikantsvrouwen
mee te praten.

Daarmee was haar Rubriek-keuze in C. V. aan-
gewezen en wel de Rubriek, »De Predikantsvrouw
in het midden der gemeente».

Deze Rubriek heeft zij, gedurende enkele
jaren, verzorgd met XVIII artikelen. De strek-
king, althans van 17 dezer artikelen, is, door
zoo wel in de verhouding tuschen Predikants-
vrouw en Gemeente op de wederzijdsche rechten
en plichten te wijzen, wat in die verhouding
scheef getrokken is weer recht te zetten.

Zelf toch, zoo vertelt zij verder in dit boek,
»besloot ik niet alleen nadruk te leggen op dat-
gene waarin de gemeente te kort schiet, maar
ook wel degelijk mijn aandacht te wijden aan
't geen deze met recht, »van de vrouw van den
dominee mag wachten».

De strekking van, althans 17 der 18 artikelen,
want in het XVI: Zoo zijn er beelden, en dat
ook weer aan zinning van haar naaste om-
geving is ontleend, heeft zij het met die
wederzijdsche rechten en plichten enkel over de
verhouding van »predikantsvrouw» en »predi-
kant».

Toen de artikelen-reeks »DE PREDIKANTS-
VROUW» voltooid was, — dat mevrouw ANTHO-
NIA MARGARETHA er zich niet mee heeft »uit-
gescreven», blijkt wel uit haar wijze van ver-
zorging eener nieuwe Rubriek in C. V. — was
het een goede gedachte van den Uitgever
KOK, die reeks te doen herdrukken en gebun-
deld in het, ook typographisch wel uitgevoerde,
boekje, met op den omslag een illustratie, die
mij sterk deed denken aan 'n Kerk, waarin ik wel
eens gepreke heb, en een daar achter liggende
pastorie, waarin ik toen 'n bezoek bracht, —
aan het publiek aan te bieden.

Hoewel met den inhoud door C. V. reeds
bekend, heb ik dit boek van 206 bladzijden,
omdat het mij, ook uit ethisch oogpunt in-
teresseerde, — ik verzoek mijn lezers er nota
van te nemen, dat ik »ethisch» hier niet in
tegenstelling met »gereformeerde» bedoel —, met
opmerksaamheid doorlees.

De eerste 14 van de 18 hoofdstukken deden
mij daarbij denken aan de PASTORIE van MAST-
LAND. In die hoofdstukken immers zijn wij, als
in het boek van KOTSVELD »in de eerste Ge-
meente». Van imitatie echter geen spoor. De
stijl van deze schrijfter, als meer gedagvaard
en mij daarom meer toesprekend, verschilt te
veel van dien van den hofprediker, en niet als
in zijn boek, waar het gaat over de verhou-
ding van »beginners» dominee tot zijn
»eerste» Gemeente, gaat het in dit boek over
de verhouding van de beginnende dominees-
vrouw tot de »eerste» Gemeente van d'r man.
Dat ik nochtans mijn zooveel genoemde ge-
noemde gedachteverbinding hier niet voor mij
houd, is omdat ik met haar uit te spreken ge-
legenheid heb op een bedanking tegen de PREDI-
KANTSVROUW in te gaan en die is, om het
maar terstond te zeggen, dat de geschichte schrij-
fter te veel generaliseert.

Zij had zich, naar ik reeds mededeelde, ten
doel gesteld, de positie te bespreken, die de
predikantsvrouw heeft in het midden der
gemeente, maar ze komt niet verder dan tot de
bespreking der positie van de predikantsvrouw
in de eerste gemeente van haar man.

En verder, het gaat in haar boek zelfs niet
over de predikantsvrouw in de eerste gemeente
van haar man, maar over de vrouw van een
predikant in 'n eerste gereformeerde gemeente,
en eindelijk nog niet over de predikantsvrouw in
'n eerste gereformeerde gemeente, maar over
'n predikantsvrouw, die, als de schrijfter zelf,
zich een vrouw van stand weet en daarbij goed
gereformeerd, maar dan ook in cultureelen zin
'n modern mensch is.

Dit generaliseeren is bedenkelijk, wijl een bui-
tenstaander den indruk kan krijgen dat de
positie van iedere predikantsvrouw in elke
gemeente eveneens is; wat, indien men dan bij
ervaring kennis van 'n plateland- en stads-
gemeente heeft, toch niet zoo is.

Zoo moest ik bij het lezen van h. IV ONBE-
SCHRIJVEN RECHTEN, waarin de schrijfter het
heeft over de rechtskrenking door Kerkeraads-
leden tegenover den predikant, zijn vrouw en
kinderen begaan, met jaar in jaar uit, Zondags
na den morgendienst en soms ook na den
tweeden dienst, »in de pastorie te komen koffie-
drinken en dan in volken getale beslag te legen
op dominees huiskamer», — mij zelf ge-
lukkig prijzen, van 'n eerste en zelfs 'n tweede
gemeente ten platten lande te hebben bediend,
waar ons zoo iets niet is overkomen. In een
stads-gemeente zou zulk een 52 of 104 maal-
de Feestdagen nog niet eens mergekend, door
'n voltalligen kerkeraad, bij dominee ongevraagd
op de koffie-komen, trouwens fysiek onmogel-
ijk zijn.

'n Bedenking van anderen aard, die ik tegen
dit boek heb, is dat de schrijfter het predikants-
vrouwe, door zichzelf als voorbeeld te stellen,
wel wat al te hard aan 't werk zet. Die be-
denking mocht zoo bij mij opkomen onder de
lering van h. VIII HET VERBODENGELEVEN,
na dat over al den anderen arbeid in de eerste
Gemeente waartoe het vrouwtje wordt opgewekt.
Zij moet toch niet alleen een werkzaam aandeel
nemen in den arbeid van 'n Meisjes- en Jonge-
dochtervereeniging door als presidentie er de lei-
ding van op zich te nemen, maar ook een »Zuster-
kings» ter oefening »van elkanders zogen te
verlichten», trachten te organiseeren. En wan-
neer ik dan in h. XIII ACHTER HET FRONT op
pag. 144 van een tijd lees die voor het predi-
kantsvrouwe in de toekomst kan aanbreken,
waarop de dokter zegt: »Hoor eens, mevrouw,
als u zoo voortgaat, is u verlaten vóór uw tijd,
dan helpt al uw dokteren niets... dan gaat u
er onder...», — een tijd waarvan ANTHONIA
MARGARETHA schrijft: »dien heb ook ik door-
gemaakt», — dan ben ik, bij sterk begeren,
dat toekomstige predikantsvrouwen dit boek
zullen lezen, ook sterk geneigd ze toe te roepen,
»m'n lieve meid, denk er om, pas trop de ziele».

Mijn laatste bedenking tegen dit boek geldt de
uitbreiding, die de schrijfter wenscht te geven
aan het bestaande program van de Jongedochters-
vereeniging. Dit program is reeds rijk gevuld.
Onder meer bevat het: »kennis van de voor-
naamste sociale vraagstukken». Met het oog op
de thans heersche »probleemkoorts» onder
de rijpere jeugd dunkt mij dat al bedenkelijk,
maar als er nu ook nog bij moet komen, zoals
de schrijfter wil, het »trachten naar inzicht
in doel en streven der verschillende Staats-
partijen, in de behandeling van eenvoudige
hygiëne» en »in de eerste eischen der opvoeding
van lichaam en geest», dan acht ik dit voor de
geestelijke gezondheid onzer rijpere vrouwelijke
jeugd te platten lande, lang niet ongevaarlijk.

Dit drietal bedenkingen weegt echter verre niet
bij mij op tegen de vele voortreffelijke hoedanig-
heden, die ik zonder enige bedenking aan DE
PREDIKANTSVROUW kan toekennen.

Niet alleen toch, dat de schrijfter, wat van
'n stylste als ANTHONIA MARGARETHA niet anders
te verwachten ware, goed verzorgd is en er in
de meeste hoofdstukken, wat van een geestige
vrouw als zij evenmin anders te verwachten
ware, fijne humor sprankelt, ook het zuiver
moreel besef, dat in het exposé van rechten
en plichten u toesprekt, doet weldadig aan.

Hoofdstukken als het eerste, waarin de schrij-
fter het heeft over het »gaan kijken» der Ge-
meente, door den beroepen predikant met zijn
jonge echtgenoot, soortgelijk aan de twee vol-
gende: EERSTE INDRUKKEN EN NADERE KENNIS-
MAKING bevatten lessen in »acte», zoo'n jeugdig
echtpaar laag niet ondienstig. Het IV: VER-
DELK JEGENS ALLEN, zou wel niet voegen in
ons herzien FORMULIER TER BEVESTIGING VAN
DIENAREN DES WOORDS, maar wat in dat hoofd-
stuk staat over het »hoë des Dienaars vrouw in
de gemeente behoort te verkeren», moge ook
ieder predikant in elke Gemeente zich voor
gezegd houden. Dat over DOMINEESKINDEREN en
de gevaren, die ze bedreigen, het XIDE, moeten de
Ouders, om tegen die gevaren des te beter
verweer te kunnen bieden, »samen maar eens
biddend leren». Van de twee, zoo aandoenlijke
en van medegevoel getuigende stukken: NOOD IN
DE PASTORIE en DE PREDIKANTSWEDUWE, hoofd-
stukken waarin de glunderende lach van den humor
zwaait, doch waarin gij de stille stem van den
weemoed beluistert, zij de lering van het een
bijzonderlijk aanbevelen aan gemeentelieden en
die van het andere aan predikantsvrouwen
onzer Kerk, want de schrijfter biedt daarin
wat wel 'n schrale troost, maar wat toch ook
'n bemoeidiging is, dat in de materiele behoefte
dezer »waar beproefden kerkelijk zooveel beter
is voorzien, dan in die harer, door gelijk leed
bedroefde, hervormde zusters.

Alles saamvatend, kan ik dan ook van harte
instemmen met den wensch van een van
ANTHONIA MARGARETHA's medeleden in de redactie
van C. V., van MEVROUW A. VAN HOOGERSTRATEN-
SCHOOCH, dat DE PREDIKANTSVROUW niet alleen
»in vele dorpspastorieden, maar ook in de hui-
zen van vele gemeentelieden zal komen». En
evensoo kan ik, omtrent dit boek van bezonnen
en christelijke levenswijze, haar oordeel onder-
schrijven: »Er is heel wat uit te leren».

Kootwijken Scholen
In hartelijken dank ontvangen Postwissel van
N.N. te Haarlem f 10; Postwissel fam. C. te
Velp f 5; van den heer Koops te Rotterdam
van mev. N.N. f 1.
Da. J. H. HOUTZAGERS, Voorzitter,
Arnhem, Velperweg 33.

Officiële Berichten.
Generale Synode van de
Gereformeerde Kerken.
7 September 1920.

Middagzitting.
Over het Chr. Javaansch Boekenfonds
wordt rapport uitgebracht door Dr. Breukelaar.
Overeenkomstig dit advies besluit de Synode:

1e. de handelingen der Deputaten inzake
het Chr. Javaansch Boekenfonds goed te
keuren;

2e. aan de te benoemen Deputaten voor de
Zending onder Heidenen en Mohammedanen
op te dragen:

a. de zendinge Kerken, die op Midden-
Java arbeiden, uit te noodigen, nog gedu-
rende drie jaren dezelfde bijdrage als in
vorige jaren te verdienen voor het Chr.
Javaansche Boekenfonds;

b. gedurende drie jaren uit de Generale
Kas een bijdrage voor dit doel te verleenen
tot ten hoogste f 500.— per jaar.

Da. Klaarhamer rapporteert over het rap-
port van de Classis 's-Gravenhage over hare
buitenkerken in Nederlandsch-Indië. Overeen-
komstig de conclusies wordt besloten:

I. aan de Classis 's-Gravenhage dank te
zeggen voor het Rapport van hare Deputaten
en voor de omvangrijke werkzaamheden eerst
door haar zelve en daarna namens haar door
hare Deputaten in het belang van de buiten-
kerken Batavia, Soerabaja, Bandoeng en
Medan verricht;

II. omtrent de Classis der Gereformeerde
Kerken in Indië:

a. er komt een Classis Batavia, bestaande
uit de Geref. Kerken te Batavia, Soerabaja,
Bandoeng, Medan, Djokja, Semarang en
Solo;

b. naamroepende kerk voor de eerste maal
zij de kerk, aan welke de voorloopige verga-
dering der kerken van 23 en 24 Juni 1920
de samenroeping van de e.v. vergadering
van dien aard heeft opgedragen;

c. deze Classis make zelve een Classicale
Regeling, en stelle de grenzen vast, waar-
binnen elke kerk zal arbeiden;

d. deze Classis worden als buiten-classis
gevoegd bij de Particuliere Synode van
Zuid-Holland (Noordelijke gedeelte), met
dien verstande:

1. dat zij zoo mogelijk naar die Synode
afgevaardigden zende, en anders schriftel-
ijk met haar handel;

2. dat als deputaten ad examina naar art.
49 K.O. zal optreden de Afzonderlijke Ver-
gadering van Missionaire Dienaren des
Woords op Java;

3. dat deze Classis de bevoegdheid hebbe
om niet alleen (gelijk vanzelf spreekt) alles
te doen, wat onder Classis is, maar bovendien
af te handelen de zaken, die vanwege
hun speciaal Indisch karakter alleen de
Indische Kerken in het gemeen aangaan,
natuurlijk altoos behoudens het recht van
appel naar art. 81 K.O., doch dat zij voor
alles, wat zoowel de kerken in Nederland
als die in Indië in het gemeen aangaat, zich
tot de Particuliere, resp. Generale Synode
zal wenden in al die gevallen, waarin ook
de Classen in Nederland dit naar de K.O.
hebben te doen;

III. van het voorgaande besluit kennis te
geven: a. aan de Classis 's-Gravenhage, b. aan
de naamroepende kerk aldaar nu b. genoemd,
met verzoek om mededeeling aan de andere

Gereformeerde kerken in Indië, en c. aan de
Synodale Classis in Zuid-Holland (N.G.).

Da. Duursena brengt rapport uit over de
handelingen van Deputaten voor de Zending
inzake de kerk van Batavia.

De Synode besluit:
1e. de handelingen der Deputaten voor de
Zending inzake de kerk van Batavia goed te
keuren;

2e. aan de kerk van Batavia over de jaren
1920—23 voor haar Zendingwerk door te be-
noemen Deputaten uit de algemeene Zending-
kas toe te staan eene jaarlijksche subsidie van
ten hoogste f 900.—;

3e. aan genoemde kerk over die jaren een
toelage te verleenen voor het pensioen van Da.
Wijers uit te keeren door te benoemen Deputa-
ten uit de algemeene Zendingkas van ten
hoogste f 600.— per jaar;

4e. mits vóór de toekenning dier subsidie en
toelagen aan genoemde Deputaten de behoefte
gebleken zij uit telken jare overgelegde reken-
ingen en verantwoordingen.

Da. Colenbrander rapporteert betreffende de
oprichting van eene opvoedingsschool voor In-
landsche helpers voor den Dienst des Woords
op Soemba.

Besloten wordt, om
1e. over te gaan tot oprichting van eene op-
voedingsschool voor Inlandsche helpers voor den
Dienst des Woords op het eiland Soemba, en
voor deze school eene regeling vast te stel-
len;

2e. de uitvoering van het besluit tot oprich-
ting op te dragen aan de Deputaten van de
Generale Synode voor de Zending en dezer
derhalve te machtigen:

a. in overleg met de Deputaten voor de
Zending op Soemba — met de algemeene
vergadering van missionaire dienaren op
Soemba — alsdan de plaats te bepalen waar
deze school zal verrijzen;

b. de noodige gebouwen voor deze school
te doen bouwen, voor welken bouw de som
van f 40.000 niet overschreden mag wor-
den;

c. het hiervoor benodigde geld uit de ge-
nerale zendingkas te betalen en, zoo noodig,
voor dit doel eene extra collecte uit te
schrijven;

d. na gehoord advies van de afzonder-
lijke vergadering op Soemba en van de De-
putaten voor de zending op Soemba een
dienaar des Woords tot docent aan de op-
voedingsschool te benoemen;

e. na gehoord advies van de afzonderlijke
vergadering op Soemba de instructie van den
docent vast te stellen, alsmede de be-
paling van zijn tractement en pensioen.

3e. goed te keuren de in bijlage IV aange-
boden concept-regeling voor de opvoeding-
school op Soemba, mits art. 7 aldus gelezen
wordt: »als leerling worden alleen zij toegela-
ten die door de kerken der drie provincien ter
opvoeding worden gezonden en aan de ver-
schieten — voor de toelating gesteld — vol-
doen; waarbij het gewenscht is deze eischen
in het algemeen niet lager te stellen dan die
welke gelden bij het eindexamen van den nor-
maal-cursus. Hun onderhoud en verzorging
komt ten laste der kerken. Zij kunnen alleen
na voorafgaand overleg met de algemeene
vergadering door den docent worden ont-
slagen.»

De Praeses stelt aan de orde het rapport
van Deputaten voor de correspondentie met de
Buitenlandsche Kerken, dat gelezen wordt
door Dr. De Moor.

De Praeses deelt mede, dat op Woensdag-
avond een vergadering in Comité zal gehou-
den worden.

Na het zingen van Ps. 93: 4 wordt de zit-
ting gesloten.

8 September.

Morgenzitting.

De Praeses opent de vergadering, laat zin-
gen Ps. 133: 1 en gaat over in gebed. Vervol-
gens wordt appél nominaal gehouden, waarna
de notulen der vorige zitting worden gelezen.

Aan de orde wordt gesteld het beroep aan
Br. Netelenbos op de Generale Synode inzake
zijn suspendering, schorsing en afzetting als
Dienaar des Woords van de Gereformeerde
Kerk te Middelburg. Vóór het woord gegeven
wordt aan den rapporteur, verzoekt de Praeses
hem, die zouden tegenwoordig zijn, zonder
leden van wene der Geref. Kerken te zijn, heen
te gaan, en aan journalisten, van deze ver-
gadering geen ander verslag aan hunne bladen
te seinen dan het officiële.

Het woord wordt allereerst gegeven aan
Prof. Aalders, die rapporteert over het kerk-
rechtelijk deel van de procedure. Daarna leest
Dr. Dijk het dogmatisch gedeelte.

Nadat de Praeses heeft verzoekt, dat een
ieder bij de bespreking van het rapport de
uiterste soberheid betrachte, wordt de verdere
behandeling verdaagd tot de middagzitting.

Middagzitting.

Gezongen wordt Ps. 119: 65.
Mededeeling wordt gedaan van een telegram
van de Diaconale Conferentie, toebiddende des
Heeren zegen over de Synode.

Over het voorgelazen rapport in de zaak-
Netelenbos wordt door niemand het woord ge-
vraagd. Ook is door geen der leden een vraag
aan den Praeses overgelegd. De Praeses geeft
thans aan Br. Netelenbos de gelegenheid om
aan de Synode te zeggen wat hij meent te
moeten zeggen, van welke gelegenheid deze
gebruikt maakt, door met een enkel woord
uitleen te zetten zijn bezwaren van formeelen
aard tegen het oordeel der classis, en met een
broeder woord nog eens aan te geven zijn
standpunt ten opzichte van de hoofdpunten
der beschuldiging.

De Praeses constateert, dat Br. Netelenbos
handhaaft zijn van den beginne ingenomen
standpunt. De Synode zal nu hebben te oor-
deelen. Om den hoogen ernst der zaak vraagt
de Praeses het oordeel der Synodeleden hoofd
voor hoofd. Eerst dat van de adviseerende
Hoogleraren. Vervolgens van de stemheb-
bende leden. Allen verzoeken zich niet de na-
volgende door de Commissie voorgestelde con-
clusies:

De Synode, uitspraak doende inzake het
bezuurschrift van Br. J. B. Netelenbos te
Middelburg.

1. erkent de juistheid van het eerste deel
van zijn bezwaar en verklaart mitdien de
door de Classis Middelburg bij besluit van 9
Juli 1919 op hem toegepaste suspendering
onrechtmatig.

a. wijl deze suspendering ten onrechte
als eene automatisch intredende wordt aan-
geduid;

b. wijl destijds, schoon eenige twijfel aan-
gaande sommige gevoelen van Br. Netelen-
bos was gebleven, doch niet duidelijk
was gebleken dat deze met de drie Formu-
lieren strijdig behoorden te worden geacht.

2. ontkent daarentegen de gegrondheid van
het tweede deel van zijn bezwaar en verklaart
mitdien de op hem door den Kerkeraad van
Middelburg bij besluit van 8 October 1919 toe-
gepaste en door de Classis Middelburg bevestigde
schorsing, alsmede de door voornoemde
Classis bij besluit van 19 Nov. 1919 uitgespro-
ken en door de Part. Synode van Zeeland bij
besluit van 2 en 3 Juni 1920 bevestigde af-
zetting wettig en rechtmatig.

a. wijl door Kerkeraad en Classis geheel
in overeenstemming is gehandeld met de
Art. 70 en 80 K.O.;

b. wijl onjuist is de meening van Br. J. B.
Netelenbos als zouden schorsing en afzet-
ting niet op denzelfden grond zijn geschied;

c. wijl deze grond, de afwijking van Br.
Netelenbos van de Art. 4 en 5 onzer Go-
lofsbelijdenis, door de Synode volkomen
juist is bevonden, en door haar, Br. Netelen-
bos gehoord, is geconstateerd, dat deze
leert hetgeen in het rapport uitvoerig is
vermeld.

3. besluit van deze uitspraak mededeeling te
doen aan Br. J. B. Netelenbos te Middelburg,
den Kerkeraad en de Classis Middelburg, als-
mede de Part. Synode van Zeeland.

Daarna spreekt de Praeses Br. Netelenbos
toe. Hij vertoelt in gevoelvolle bewoordingen
de droefheid der Synode over deze beslissing,
die noodzakelijk was, en waarin de Synode
niet anders mocht handelen, en spreekt de
hoop uit, dat God geve dat hij tot inkeer moge
komen.

Prof. Aalders brengt nog rapport uit over
een punt in het bezuurschrift van Da. Brus-
saard en Dr. Geelkerken, en in het bezuurs-
chrift van de 253 leden der Geref. kerk van
Middelburg betreffende het wachgeld van Br.
Netelenbos.

Aangezien Br. Netelenbos niet zelf in zijn
bezuurschrift hierop gewezen heeft, stelt de
Commissie voor:

a. de beide genoemde adressen voor kennis-
geving aan te nemen;

b. omtrent de bepaling van het wachgeld,
aan Br. Netelenbos door den kerkeraad toege-
staan, geen uitspraak te doen.

De Synode besluit dienovereenkomstig.
Op verzoek van den Praeses doet Da. Ren-
ting Br. Netelenbos weder uitgeleide.

Daarna zegt de Praeses de Commissie en
haren voorzitter dank voor al den arbeid, dien
zij dag en nacht heeft moeten verrichten om
een beslissing der Synode in deze droevige
zaak mogelijk te maken.

Prof. Ridderbos doet voorlezing van het
ontwerp-getuigenis der Synode tegen de dwa-
lingen van onzen tijd en de gevaren, waaraan
de kerken van alle zijden in haar belijdenis en
leven blootstaan, te richten aan alle plaats-
elijke kerken.

Een voorstel, om dit getuigenis te laten
drukken en rondlezen voordat de Synode een
beslissing neemt, wordt bij meerderheid van
stemmen verworpen. Met een kleine aan-
vulling wordt daarna het »getuigenis» vastge-
steld, en voorts besloten, het aan de Kerke-
raden toe te zenden.

Prof. Kuiper ontvangt verlof om te ver-
trekken naar Amsterdam uit hoofde van drin-
gende werkzaamheden als Rector der Vrije
Universiteit.

De Praeses brengt hem dank voor zijn veel-
vuldigen belangrijken arbeid in de Synode.

Da. Koopmans brengt praesadvies uit over
het rapport van Deputaten voor de correspon-
dentie met de Buitenlandsche kerken. Dit uit-
voerig rapport besluit met een 12-tal conclusies.

Nadat door Prof. Groshede, Dr. De Moor,
Prof. Hoekstra, Da. Breukelaar en Prof. Lin-
deboom enkele opmerkingen zijn gemaakt en
een paar vragen om inlichtingen zijn gedaan,
worden de conclusies in behandeling gebracht,
en met enige aanvulling vastgesteld.

De Synode besluit:

a. goed te keuren de handelingen der Depu-
taten tot de correspondentie met de buitenl.
kerken;

b. dank te zeggen aan de Deputaten voor
hun arbeid en aan Prof. Lindeboom voor zijn
bijwoning van de vergadering der Classis van
de Oud-Geref. Kerken in de Graafschap Bent-
heim en Oost-Friesland en voor zijn uitvoerig
rapport daarvan bij Deputaten ingezonden;

c. op te nemen in de Acta, geheel of gedeel-
telijk, het rapport van Deputaten en dat van
Prof. Lindeboom;

d. uit te spreken, dat zij met belangstelling
kennis neemt van het voornemen der broeders
in genoemde Oud-Geref. Kerken om te trach-
ten propaganda te maken tot bevordering van
de kennis der Geref. leer en het Geref. kerke-
lijk leven in Duitschland en gaarne de voor-
aanstaande mannen in onze kerken wil op-
wekken hun de behulpzame hand te bieden;

e. Eveneens uit te spreken dat zij met be-
langstelling verneemt de begeerte der kerken
tot nader contact en samenwerking met onze
kerken en dat zij eventuele voorstellen dien-
aangaande gaarne inwacht;

f. mededeeling te doen van de onder d. en
e. genoemde besluiten aan de Oud-Geref. Ker-
ken in de Graafschap Bentheim en Oost-
Friesland;

g